

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในหัวข้อต่างๆ ต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.2 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.3 แนวโน้มของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.4 การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่
2. หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ
 - 2.1 ความหมายของการตัดสินใจ
 - 2.2 ทฤษฎีการตัดสินใจ
 - 2.3 กระบวนการตัดสินใจ
3. ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน
 - 3.1 ด้านโรงเรียน
 - 3.2 ด้านบุคลากร
 - 3.3 ด้านค่านิยมของผู้ปกครอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็ก

1. ความหมายและความสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กโดยความหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดความหมายที่แตกต่างไปจากโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) ในเรื่องของโรงเรียนเดิมยึดเอาโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 120 คนลงมา โรงเรียนขนาดเล็กในความหมายใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดที่ขนาดโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คนลงมา ซึ่งยึดกรอบที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง “ว่าด้วยการจัดระบบบริหารและการจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คนนี้ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ (สวัสดิ์ อินแถลง, 2547, หน้า 17-18) คือ

- 1) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน 121-300 คน
- 2) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน

สำหรับการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ให้ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็กในที่กำหนด คือ โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน

จากการศึกษาความหมายของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็กไว้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กหมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นเรียน 2) รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร 3) รูปแบบความร่วมมือจากชุมชน 4) รูปแบบการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพ 5) รูปแบบโรงเรียนเครือข่าย 6) รูปแบบการผสมผสานด้วยวิธีการหลากหลาย 7) รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับรูปแบบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมนั้น โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้มีการจัดวางรูปแบบการดำเนินงานใน 7 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียนเรียนรวมกับโรงเรียนเรียนหลัก 2) โรงเรียนเรียนรวมตามระดับช่วงชั้น 3) โรงเรียนสอนตามปกติ 4) โรงเรียนศูนย์บริการสื่อ 5) การให้บริการรถหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ 6) การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ 7) ครูช่วยสอนหมุนเวียน (ประเสริฐ จันแก้ว, 2551, หน้า 11)

สถานศึกษาหลายแห่งมีรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง เช่น โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการหมุนเวียนครู เป็นการหมุนเวียนครูสอนในสาขาขาดแคลนโดยจัดโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก คณะกรรมการประสานงาน คือ ครูวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งกรรมการทั้งสอง คณะจะต้องจัดระบบการบริหารงานให้ชัดเจนในการหมุนเวียนครู 2) รูปแบบเครือข่ายประถมศึกษาจุฬารักษ์ เป็นการสร้างรูปแบบเครือข่ายโดยเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้บริหารกลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ ผู้อำนวยการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการสารสนเทศ ผู้อำนวยการฝ่ายประมว้ย จำนวน 11 ตำแหน่งและแบ่งศูนย์การเรียนรู้ออกเป็น 3 ศูนย์ โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์การเดินทางของนักเรียน จัดรถรับส่งนักเรียนหรือค่าพาหนะให้นักเรียน ระดมครูจำแนกตามกลุ่มสาระเป็นหนึ่งเดียวและเป็นเอกภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าบางแห่งมีการจัดการศึกษาแบบศูนย์เรียนรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีการตั้งโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์เรียนรวม ปฏิบัติงานทั้ง 4 งานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท คือ 1) งานวิชาการ ดำเนินการหลอมรวมหลักสูตรสถานศึกษาใช้ร่วมกัน จัดเวลาเรียนสัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 6 ชั่วโมง จัดครูเข้าสอนตามความถนัดและความสนใจ จัดชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ครูใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน 2) งานงบประมาณ ในส่วนที่ได้รับเงิน

สนับสนุนในนามของศูนย์เรียนรวมโรงเรียน จะมอบหมายให้โรงเรียนที่รับผิดชอบดูแลและเป็นผู้ดำเนินการ 3) งานบุคคล แบ่งงานมอบหมายให้แต่ละฝ่ายรับผิดชอบ ส่วนการกำหนดอัตราตำแหน่ง การย้าย การพิจารณาความดีความชอบเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเดิม 4) งานบริหารทั่วไป ดูแลด้านระเบียบวินัย อาหารกลางวัน ทุนการศึกษา บริการรถรับส่งนักเรียน ประกันชีวิตนักเรียน ดูแลอาคารสถานที่ และจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์เรียนรวมกับชุมชน

ดังนั้นในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ตามรูปแบบที่กำหนด ได้ส่งผลให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่โรงเรียน คุณภาพโดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของ ความขาดแคลนในโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถพัฒนาองค์ความรู้ของครู ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี คุณภาพ รวมทั้งสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. แนวโน้มของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในอนาคตนอกจากจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของการศึกษาให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังแล้วยังต้องตระหนักถึงการสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดพร้อมกันไปอีกด้วยจะเห็นได้จากการวิจัยการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในโครงการความร่วมมือระหว่าง ประเทศในแถบยุโรปภายใต้โครงการที่มีชื่อว่า “Effective School Improvement Project” (ESI) หรือ “โครงการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ” โครงการดังกล่าวได้พัฒนารอบแนวคิดมาจากการบูรณาการการศึกษาวิจัย ใน 2 ด้าน ได้แก่ (1) ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (School effectiveness) เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบว่า “อะไร” และ “ทำไม” ที่ทำให้การทำการศึกษากิจการทางการศึกษาต่างๆ ดำเนินไปได้ด้วยดีและราบรื่น และ (2) การพัฒนาโรงเรียน (School improvement) เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นด้านการปฏิบัติและการดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเพื่อต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ทั้งนี้ความเชื่อมโยงระหว่างความมีประสิทธิภาพและการพัฒนาโรงเรียน คือ การใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาความมีประสิทธิภาพของ โรงเรียนมาใช้ในการอธิบายและให้ข้อมูลเชิงลึกที่จะนำไปช่วยพัฒนาโรงเรียนซึ่งความเชื่อมโยงของแนวคิดทั้งสองจะเกิดขึ้นในกระบวนการวางแผนเพื่อการ พัฒนาโรงเรียนนั่นเอง (Reezigt & Creemers, 2005, pp. 407-424) กรอบแนวคิดที่นักวิชาการได้พัฒนาขึ้นใหม่ เรียกว่า กรอบแนวคิดแบบองค์รวมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Comprehensive framework for effective school improvement) การพัฒนารอบแนวคิดดังกล่าว นอกจากจะพัฒนามาจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพของ โรงเรียนและการพัฒนาโรงเรียนแล้ว ยังมีการใช้สารสนเทศจากกรณีศึกษาจากกลุ่มโรงเรียนในโครงการที่ประสบความสำเร็จมาใช้ประกอบการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย ร่วมกับการปรับแก้จากความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และนักนโยบาย ได้ข้อสรุป จากกรอบแนวคิดข้างต้น มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ด้าน (1) ด้านบริบททางการศึกษา และ (2) ด้านโรงเรียน (Reezigt & Creemers, 2005, pp. 407-424) (1) องค์ประกอบในด้านบริบท งานวิจัยได้มีการกล่าวถึงปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบท 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ความกดดันเพื่อการพัฒนา ภายใต้แรงกดดันจาก

ภายนอก โรงเรียนต้องสามารถสร้างสมดุลระหว่างการดำเนินการพัฒนาการศึกษา ทั้งในการวางแผน ออกแบบการดำเนินงาน และประเมินตนเองอย่างเหมาะสม สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากแรงกดดันที่ได้รับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง (2) แหล่งทรัพยากรเพื่อการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนา โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องได้รับทรัพยากรในการส่งเสริมและ สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาอย่างเหมาะสมทั้งทรัพยากรในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม เช่น งบประมาณความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และความพึงพอใจของครูและโรงเรียนที่ได้รับจาก การทำงานประจำวันรวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น (3) จุดมุ่งหมายทางการศึกษาใน บางกรณี อาจเห็นได้ว่า โรงเรียนไม่มีการวางแผนเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาแต่ด้วยสภาวะบริบททางการศึกษาในภาพรวมจะกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา ทำให้ ความพยายามในการดำเนินงานต้องมีความสอดคล้องกับบริบทไปโดยปริยาย (2) องค์ประกอบด้าน โรงเรียน จากกรอบแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนข้างต้น บริเวณส่วนกลางจะอิงทฤษฎีและการวิจัย ซึ่ง แสดงถึงการพัฒนานั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในระดับโรงเรียนเป็นการขับเคลื่อน ปัจจัยสำคัญใน การกำหนดองค์ประกอบด้านโรงเรียนมี 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) วัฒนธรรมการพัฒนา โรงเรียนที่มี วัฒนธรรมของการพัฒนานั้นจะเป็นการส่งเสริมให้เริ่มพัฒนาและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องได้ง่ายกว่าใน โรงเรียนที่พยายามหลีกเลี่ยงความเปลี่ยนแปลงหรือกลัวที่จะต้องพัฒนา (2) กระบวนการพัฒนา สำหรับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนนี้เปรียบเสมือนผลที่เกิดขึ้นอย่างไม่ปะติดปะต่อ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ถึงจะมีดำเนินการ และเมื่อสถานการณ์กลับสู่สภาวะปกติ ก็จะไม่มีส่วนใดเกิดขึ้นสำหรับโรงเรียนที่มี พลวัตนั้นจะมีการพิจารณาการพัฒนาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นเหมือน กิจกรรมประจำวันในชีวิตกลายเป็นวงจรที่เคลื่อนไหวต่อเนื่องในธรรมชาติ (3) ผลลัพธ์ของการพัฒนา ในอุดมคติในเรื่องของความพยายามต่อการพัฒนานั้น มักจะให้ความสนใจกับจุดมุ่งหมายที่มีความ ชัดเจนมีความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จได้ทันตามเวลากำหนด แต่ถ้าจุดมุ่งหมายมีความคลุมเครือและไม่ ชัดเจนแล้วความพยายามที่จะพัฒนามีแนวโน้มที่จะล้มเหลว จุดมุ่งหมายของการพัฒนาโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพจะต้องมีการระบุถึงผลลัพธ์ของผู้เรียน หรือในเรื่องของโรงเรียนและครูซึ่งเป็นเหมือน ปัจจัยที่สำคัญต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนนักวิชาการให้ความสนใจในการใช้ประโยชน์จากกรอบแนวคิด ดังกล่าวกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และนักนโยบายสำหรับผู้เชี่ยวชาญกรอบแนวคิด น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการ วางแผนและการนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้ภาพรวม ของปัจจัยที่สนับสนุนหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างมี ประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ ในทางปฏิบัติทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม โรงเรียนยังคงต้องมีศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในกรอบ แนวคิดในสถานการณ์ที่ เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของโรงเรียน นักวิชาการได้เน้นย้ำว่า กรอบแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมนี้อาจไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้นมาให้ สำหรับประเทศใด ประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยชี้ให้เห็น “จุดเริ่ม” หรือ “ประเด็นปัญหา” ที่ควร ได้รับการแก้ไขปรับปรุงเพื่อการพัฒนาเท่านั้น สำหรับนักวิจัย กรอบแนวคิดน่าจะเป็นประโยชน์ต่อ การวิจัยทางการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต นักวิจัยสามารถนำไปใช้สร้าง สมมติฐานหรือคัดเลือก ตัวแปรที่มีความเหมาะสมในการศึกษาวิจัย เป็นมุมมองโดยรวมของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนา โรงเรียนในการศึกษาวิจัยระดับนานาชาติ อาจพิจารณา ให้ความสนใจกับบริบทที่ทำการศึกษาก่อนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับนานาชาติ หรือ

ภายในประเทศเดียวกัน สำหรับนักนโยบายต้องตระหนักถึงกรอบแนวคิดไม่ใช่สูตรสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่องเครื่องมือสำเร็จรูปที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาโรงเรียนได้ทันที กรอบแนวคิดสามารถช่วยให้เกิดความชัดเจนกับตัวแปรที่จะนำมาพิจารณาในการวางแผนของกระบวนการพัฒนาภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงบริบทและระดับของโรงเรียนกรอบแนวคิดน่าจะช่วยให้นักนโยบายเห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวผู้เรียน หรือความสำคัญของโรงเรียนที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนา การที่โรงเรียนจะแข็งแกร่งได้นั้น จึงเป็นผลมาจากบริบทต่างๆ ทางการศึกษา ดังนั้นความตระหนักถึงบริบททางการศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญ การที่โรงเรียนอยู่ภายใต้บริบทที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนา การปล่อยให้โรงเรียนพัฒนาด้วยตนเองนั้นไม่สามารถเป็นไปได้ในความเป็นจริง (Reezigt & Creemers, 2005, pp. 407-424) การวิจัยการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่ม ประเทศยุโรปยังคงมีอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดกลุ่มนักวิจัยการพยายามที่จะตอบคำถามในเชิงลึกมุ่งอธิบายว่า “อะไรคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการศึกษาของประเทศที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ” และในแต่ละประเทศนั้นมีปัจจัยดังกล่าวเหมือนหรือต่างกันอย่างไร การศึกษาในระยะนี้ได้พัฒนากรอบแนวคิดจากงานวิจัยใน 5 ด้าน ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน การพัฒนาโรงเรียน หลักสูตร ทางเลือกสาธารณะ และองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรอบแนวคิดดังกล่าวมีจุดเน้นสำคัญที่เป้าประสงค์ ความกดดันและการสนับสนุน นอกจากนี้ข้อค้นพบจากการศึกษาได้รายงานถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 10 ปัจจัย อันประกอบด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 48 ตัวชี้วัด เป็นข้อค้นพบที่รวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและจากข้อมูลในเชิง ประจักษ์ใน 31 กรณีศึกษาของ 8 ประเทศที่เข้าร่วมในโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยยังมีเป้าหมายมุ่งสู่การให้สารสนเทศต่อการตัดสินใจในเชิงนโยบาย ในทางปฏิบัติความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนและการพัฒนาโรงเรียน (Sun, Creemers & Jong, 2007, pp. 93-122)

จากรายงานการวิจัยการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอกรอบแรก ตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงศึกษาธิการ ในประเด็นการจัดหารูปแบบการจัดการศึกษา ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาใหม่ที่เป็นทางเลือก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีนักเรียนน้อย แต่จำเป็นต้องมีสถานที่เรียนอาจศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถให้การศึกษแก่ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ หรือรูปแบบอื่นที่ไม่ได้มีลักษณะแข็งตัวเหมือนการตั้งโรงเรียน เพื่อลดข้อจำกัดด้านงบประมาณรายจ่ายในการตั้งโรงเรียนหรือการจ้างบุคลากร และการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ควรวิจัยการสอนแบบคละชั้นที่ดีหรือการบริหารจัดการให้นักเรียนเรียนข้าม โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูว่าแบบใดให้ผลดีกว่ากัน หรือวิธีแก้ปัญหาแบบใดเหมาะสมกับการนำไปใช้กับโรงเรียนบริบทใด ภายใต้เงื่อนไขใดบ้าง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) นอกจากนี้ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จากผลการประเมินเชิงวิพากษ์ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครั้งที่ 1 ด้านความเป็นไปได้ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรคิดนอกกรอบ เปลี่ยนแนวคิดใหม่ ควรทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่มุ่งพัฒนาครูแนวใหม่ การบริหารโรงเรียนแนวใหม่ การปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับระบบอื่นที่อยู่นอกกระทรวงศึกษาธิการ

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) สำหรับการพัฒนาศักยภาพของของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารโรงเรียน โรงเรียน ผู้ปกครอง วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการและเอกชนสามารถร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทางการศึกษา โดยระดมทรัพยากรทั้งความรู้ ความคิดงบประมาณ และแรงงาน ทำให้นักเรียนเป็นคนดี และมีความสุข แต่น่าสังเกตว่า การช่วยเหลือเหล่านี้ไม่สามารถเชื่อมโยงไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ มีประเด็นที่ควรหาทางแก้ไข คือ

- 1) กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพแก่ชุมชน โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียน ด้านการพัฒนาผู้เรียนร่วมกับโรงเรียน สภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ดี แต่ผลที่ได้รับจากชุมชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความร่วมมือด้านกำลังใจ แรงงาน ไม่ใช่เรื่องของความสามารถในการวางแผนการพัฒนาการศึกษา
- 2) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ให้คงอยู่เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งควรให้ระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยในมุมมองของผู้เขียน อนาคตภาพหรือทางเลือกของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนต้องสร้างจุดเด่นหรือจุดแข็งของตนเองที่สะท้อนรากเหง้าท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้เรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม จัดการศึกษาร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการศึกษา สร้างโอกาสในการศึกษากับทุกคนในชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ครูต้องจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน สามารถเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา บริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชน ต้องเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา ทุกคนสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ตลอดชีวิต

4. การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่

สุวิทย์ ยอดสละ (2554, หน้า 20) ได้เสนอแนวคิด “รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่” ในจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการมาขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ปรับปรุงจากแนวคิดของ Senior ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 (a) การวินิจฉัยสภาพปัจจุบัน โดยใช้เทคนิคการ SWOT โดยวิเคราะห์ PETS มาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อโรงเรียนขนาดเล็กอย่างไร

ขั้นที่ 1 (b) วิเคราะห์ความคาดหวังของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพแนวใหม่ เป็นภาพอนาคตร่วมกันทั้งบ้าน วัด โรงเรียน (บวร)

ขั้นที่ 2 สร้างความยึดมั่นต่อวิสัยทัศน์และมุ่งมั่นที่จะดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพแนวใหม่ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ประกอบด้วย นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ขั้นที่ 3 พัฒนาแผนปฏิบัติการร่วมกันทุกภาคส่วน (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยจะต้องตอบคำถามว่า จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงอะไรเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ ใครคือผู้นำการเปลี่ยนแปลง วิธีแทรกเสริมคืออะไร ต้องใช้อย่างไร และได้มาจากไหน ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันในเรื่องใดบ้าง

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในขั้นนี้ต้องใช้วิธีแทรกเสริมหลายๆ วิธีมาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของทุกภาคส่วน (บวร) โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มี ประสิทธิภาพ ประเด็นนี้มุ่งนำแนวคิด 1) บริบทด้านการพัฒนาโรงเรียน 2) แนวคิดความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน เพื่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กแนวทางใหม่ ที่มีหน่วยการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (กศน.) และนักเรียนที่เรียนในระบบ (สพฐ.)

ขั้นที่ 5 การประเมินและเพิ่มระดับการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันกับภาพอนาคตว่ายังปรากฏช่องว่างอยู่หรือไม่ หากไม่ปรากฏหรือปรากฏน้อยก็ต้องเพิ่มระดับการเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้นในวงรอบต่อไป

หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. ความหมายของการตัดสินใจ

การตัดสินใจ (Decision making) มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Willian & Ddyson (1964, p. 77) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า การตัดสินใจเป็นการเลือกปฏิบัติจากหลายทาง เป็นแนวปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

Harrison (1981, p. 3) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความหมายของการตัดสินใจว่า เป็นกระบวนการประเมินผลเกี่ยวกับทางเลือกหรือตัวเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การคาดคะเนผลที่เกิดจากการปฏิบัติต่างๆ บังคับให้ผู้ตัดสินใจต้องเลือกทางปฏิบัติที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุด

Schiffman & Kanuk (1994, p. 555) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกกิจกรรมตั้งแต่สองทางเลือกขึ้นไป

พจนีย์ รัตน์มณี (2547, หน้า 10) ได้ให้ข้อสรุปว่า การตัดสินใจหมายถึงเทคนิควิธีการของแต่ละบุคคล ที่ใช้ขบวนการวิเคราะห์ พิจารณาอย่างมีเหตุผล และตรงเป้าหมายที่สุด

สมคิด บางโม (2548, หน้า 175) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทาง มีแนวปฏิบัติไปสู่แนวทางที่วางไว้ การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่าง เพื่อความสำเร็จตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน และมีวิธีการแก้ปัญหาให้วินิจฉัยมากกว่าหนึ่งทางเสมอ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้วินิจฉัยปัญหาว่าจะเลือกสั่งการปฏิบัติโดยวิธีใดจึงจะบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้น

บรรยงค์ โตจินดา (2548, หน้า 175) กล่าวว่า การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาพิจารณาตัดสินใจและสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะการวินิจฉัยสั่งการจะเป็นการเลือกทางเลือกดำเนินการที่ดีที่สุดในการบรรดาทางเลือกหลายๆ ทาง

จากความหมายของการตัดสินใจที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การตัดสินใจหมายถึงการเลือกทางเลือกที่ผ่านการประมวลผล โดยใช้การวินิจฉัยด้วยเหตุผล ของแต่ละบุคคล เพื่อการปฏิบัติทางใดทางหนึ่งให้ถูกต้องที่สุด

2. ทฤษฎีการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นการนำแนวคิดที่มีเหตุผลที่ใช้ในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามวิธีการตัดสินใจและทฤษฎีการตัดสินใจตามบุคคลที่ตัดสินใจ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548, หน้า 263-264) ดังนี้

1. ทฤษฎีการตัดสินใจจำแนกตามวิธีการตัดสินใจ สามารถจำแนกทฤษฎีการตัดสินใจตามวิธีการตัดสินใจออกเป็น 3 วิธี คือ

1.1 ทฤษฎีการตัดสินใจโดยการคาดการณ์ มีการใช้เทคนิคการคาดการณ์และการพยากรณ์เข้ามาประกอบการตัดสินใจ เช่น การพยากรณ์โดยใช้แนวโน้ม เป็นต้น

1.2 ทฤษฎีการตัดสินใจโดยการพรรณนา เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องมีการพิสูจน์และเห็นจริงจึงจะดำเนินการตัดสินใจได้ บางครั้งเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่า การตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์

1.3 ทฤษฎีการตัดสินใจโดยกำหนดความเป็นทฤษฎีที่คำนึงถึงว่าแนวทางการตัดสินใจควรจะเป็นหรือน่าจะเป็นอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการตัดสินใจได้

2. ทฤษฎีการตัดสินใจตามบุคคลที่ตัดสินใจ สามารถจำแนกตามทฤษฎีการตัดสินใจโดยการจำแนกตามบุคคลที่ตัดสินใจได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจโดยคนเดียว เป็นการตัดสินใจโดยคนเดียว เดียวจะทำให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจ มักจะใช้ธุรกิจขนาดย่อมที่มีผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้ที่ใกล้ชิดปัญหาและทราบข้อมูลได้ดีกว่า

2.2 การตัดสินใจโดยกลุ่ม เป็นการตัดสินใจที่ยึดทีมงาน และคณะกรรมการเป็นผู้ร่วมในการตัดสินใจเป็นการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อใดก็ตามที่ต้องการความร่วมมือ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นการกระจากอำนาจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงจำเป็นสำหรับองค์กรในอนาคต

อย่างไรก็ตามในการตัดสินใจโดยคนเดียวหรือการตัดสินใจโดยกลุ่ม จำเป็นต้องพิจารณาความสลับซับซ้อนของปัญหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจด้วย

3. กระบวนการตัดสินใจ

นักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจ ไว้ดังนี้

Simon (1976, p. 1) ได้อธิบายว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่มีระดับขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

(1) กิจกรรมข่าวกรอง ผู้ตัดสินใจต้องรู้สภาพความเป็นไปของสภาพแวดล้อมข่าวสารเพื่อดูสภาพต่างๆ ก่อนตัดสินใจ

(2) กิจกรรมสร้างแบบ ผู้ตัดสินใจสร้าง พัฒนาและวิเคราะห์แนวทางต่างๆ ที่สามารถดำเนินการได้ หรือสามารถปฏิบัติได้

(3) กิจกรรมคัดเลือก ผู้ตัดสินใจเลือกหนึ่งทางเลือกระหว่างหลายๆ ทางเลือกเพื่อนำไปปฏิบัติจริง

Harrison (1981, p. 24) แบ่งกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาไว้
- (2) ค้นหาทางเลือกต่างๆ
- (3) เปรียบเทียบและประเมินผลทางเลือกในการแก้ปัญหา
- (4) กระทำการเลือกทางแก้ปัญหา
- (5) ติดตามและควบคุมผลของการตัดสินใจทางเลือกนั้น

Hoy & Miskel (2001, p. 317) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) วิเคราะห์และจำกัดขอบเขตของปัญหา
- (2) รวบรวมและวิเคราะห์หาข้อเท็จจริง
- (3) พัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา
- (4) ประเมินทางเลือกจากข้อ 3 เพื่อเลือกทางที่ช่วยให้แก้ปัญหาได้
- (5) เลือกวิธีการที่ดีที่สุด
- (6) วิเคราะห์ผลที่ได้จากการตัดสินใจ
- (7) ตัดสินใจ

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นเทคนิคที่จะลดจำนวนทางเลือกด้วยการศึกษาสภาพแวดล้อม ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ประเมินค่า กำหนดทางเลือก การเลือกทางเลือกและปฏิบัติตาม การตัดสินใจที่สามารถปฏิบัติได้ หรือเกิดผลเสียน้อยที่สุด แล้วจึงคัดเลือกแนวทางปฏิบัตินั้น ผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการตัดสินใจของซิมอนที่มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน จากความรู้สภาพความเป็นไปของสภาพแวดล้อม เพื่อดูสภาพต่างๆ ก่อนตัดสินใจแล้ว สร้าง พัฒนาและวิเคราะห์แนวทางต่างๆ ที่สามารถดำเนินการได้ หรือสามารถปฏิบัติ โดยผู้ตัดสินใจเลือกหนึ่งทางเลือกระหว่างหลายๆ ทางเลือกเพื่อนำไปปฏิบัติจริง

ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 1 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับค่าแถมเงินนโยบายของคณะรัฐมนตรีได้กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการตามเจตนารมณ์ดังกล่าวในปีแรกโดยกำหนดไว้ใน ข้อ 1.3 การลดภาระค่าครองชีพของประชาชน ข้อ 1.3.1 ว่า “ให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี โดยสนับสนุนตำราในวิชาหลักให้แก่ทุกสถานศึกษา จัดให้มีชุดนักเรียนและ

อุปกรณ์การเรียนฟรีให้ทันปีการศึกษา 2552 และสนับสนุนค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อชดเชยรายการต่างๆ ที่สถานศึกษาเรียกเก็บจากผู้ปกครอง” อีกทั้งนโยบายของรัฐด้านการศึกษา ข้อ 3.1.4 กำหนดว่า “จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายพร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาและชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553ก, หน้า 1-3) ผู้ปกครองนักเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน ดังความสำคัญข้างต้นนั่นเอง ซึ่งปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้านดังนี้

1. ปัจจัยด้านโรงเรียน

1.1 ทำเลที่ตั้ง

ความหมายของทำเลที่ตั้ง

ชาติ วีระยุทธศิลป์ (2542, หน้า 9) หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียนมัธยมศึกษาสรุปได้ว่า ทำเลที่ตั้ง หมายถึง สถานที่ตั้งของสถานศึกษาที่ดำเนินการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของทำเลที่ตั้ง

ในการเลือกโรงเรียนให้แก่เด็กนักเรียนนั้น ด้านทำเลที่ตั้งก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โรงเรียนที่ควรตั้งอยู่ในที่ๆ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษหรือมลภาวะให้แก่เด็ก และควรอยู่ในสถานที่ซึ่งสามารถเดินทางไปมาสะดวก เพื่อประโยชน์ในการรับ-ส่ง บุตรหลานกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ หรือผู้ปกครองทำการรับ-ส่งด้วยตนเอง อีกทั้งการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ก็มีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมประสบการณ์และพัฒนาการของเด็ก ซึ่ง วิโรจน์ มุฮำหมัด (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่ดี ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนต้องสะดวกในการรับส่งนักเรียนเป็นเส้นทางผ่านของผู้ปกครอง มีการจัดสถานที่ภายในโรงเรียนเป็นสัดส่วนถูก สุขลักษณะด้านวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่เป็นภาระของผู้ปกครองในการหาที่เรียนใหม่ให้กับบุตรหลานเช่นเดียวกับ สายชน หมวกเหล็ก (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับที่ตั้ง ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งที่สะดวกในการเดินทางรับส่งและตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีกลิ่น เสียง หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอยู่ข้างเคียง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน การจราจรไม่ติดขัด สามารถไปมาได้หลายทางก่อให้เกิดความสะดวกกับผู้มาติดต่อ ใกล้แหล่งเรียนรู้ และตั้งอยู่ในที่ปลอดภัย ไม่มีมลภาวะทางเสียงและกลิ่น ดังนั้นสถานที่ทำเลที่ตั้งจึงเป็นข้อพิจารณาในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานเข้าเรียน

1.2 อาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อม

ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อม

อนันต์ เลหาทวิกุล (2544, หน้า 26-27) กล่าวสรุปว่า การจัดสิ่งแวดล้อมทางวิชาการก็คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล และเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ครูต้องเป็นผู้เร่งเร้าให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และรวมไปถึงการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียน ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ การบริการ และด้านวิชาการต่างก็เอื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งโรงเรียนควรตระหนักและสร้างเสริมให้เกิดขึ้น เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่น่าอยู่ น่าเรียน และบุคลากรก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จีรพัฒน์ จันทศรี (2546, หน้า 6) กล่าวว่า งานสภาพแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดบรรยากาศในโรงเรียน การใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน และอาคารประกอบ การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัยในบริเวณโรงเรียน

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคล เช่น บริเวณสถานที่ตั้งของอาคารสถานที่ การจัดสวนหย่อม ตลอดจนบริเวณต่างๆ รวมทั้งการถ่ายเทอากาศ แสงสีและเสียง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศต่อบุคคล

ขอบข่ายของสภาพแวดล้อม

กอร์ดอน และบราวน์ (อ้างถึงใน วัฒนา ปุญญฤทธิ์, 2536, หน้า 240) ได้ให้ขอบข่ายเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

สภาพแวดล้อมมีขอบเขตใน 3 ส่วน คือ

(1) สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ บริเวณโดยรอบ รวมทั้งสิ่งที่เป็นสนาม วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ การจัดเนื้อที่และการใช้สอย ทั้งนี้การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องตอบสนองต่อเป้าหมาย ในการพัฒนาเด็ก และคำนึงถึงความต้องการด้านสุขภาพ อนามัย และมาตรฐานด้านความปลอดภัยสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ได้แก่

- (1.1) การจัดห้องเรียนและห้องประกอบ
- (1.2) การจัดเนื้อที่ทำกิจกรรมต่างๆ
- (1.3) การจัดบริเวณและเนื้อที่สำหรับเก็บวัสดุสิ่งของ
- (1.4) การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้
- (1.5) การจัดสถานที่เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านกายภาพ
- (1.6) การจัดบริเวณและเนื้อที่ว่าง
- (1.7) แสงสว่าง
- (1.8) การดูแลด้านความปลอดภัย
- (1.9) ห้องอาหาร
- (1.10) ห้องห้องส้วม
- (1.11) โต๊ะ เก้าอี้

- (1.12) ห้องนอนและเครื่องใช้
- (1.13) ที่เก็บของส่วนตัว
- (1.14) ที่แสดงผลงาน
- (1.15) สี่ที่ใช้บริเวณต่างๆ
- (1.16) การประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

(2) สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมและประสบการณ์ เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดช่วงเวลาของการทำกิจกรรม และกิจกรรมต่างๆ ที่ปรากฏไว้ในตารางกิจกรรม ประจำวัน และกิจกรรมอื่นๆ ที่เด็กต้องทำตลอดทั้งวัน ซึ่งมียุสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นกิจวัตรประจำวัน เช่น การขับถ่าย การพักผ่อน และส่วนที่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างกิจกรรมประจำวันในแต่ละกิจกรรม ดังนั้นสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมและประสบการณ์จึงเกี่ยวข้องกับ

- (2.1) บรรยากาศภายในสถานศึกษา
- (2.2) ประชากรในโรงเรียนทั้งเด็กและผู้ใหญ่
- (2.3) ชนิดของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กต่อเด็ก เด็กต่อผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ต่อ

ผู้ใหญ่

- (2.4) ความรู้สึกที่มีต่อกฎระเบียบของห้อง
- (2.5) การจัดดำเนินการด้านสุขภาพอนามัย
- (2.6) การกำหนดระเบียบและการปฏิบัติตาม
- (2.7) ระบบการจราจร
- (2.8) ระดับเสียง การกำหนดข้อตกลงด้านการใช้เสียง
- (2.9) การรักษาระเบียบข้อตกลงของห้อง

ใจจริง บุญเรืองรอด (2539, หน้า 74) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะจะต้องสะอาด เรียบร้อยและปลอดภัย ซึ่งไม่เพียงจะช่วยให้นักเรียนและทุกคนในโรงเรียนได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยแล้ว ยังช่วยกล่อมเกลาคติใจของเด็กได้ดีอีกด้วย โดยเฉพาะด้านการที่ช่วยให้เด็กรักษาความสะอาดเรียบร้อย และตระหนักในความปลอดภัย

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมนับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนแล้วสร้างสภาพแวดล้อมและการจัดบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ จะช่วยกล่อมเกลาคติใจเยาวชนของชาติให้มีอารมณ์แจ่มใส จิตใจสะอาด เห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นการเสริมสร้างคุณภาพทางวิชาการอีกทางหนึ่ง

1.3 การอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและการบริการ

ความหมายของการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและการบริการ

สุวรรณ รุทธานุรักษ์ (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของบริการนักเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนการจัดระบบการใช้เวลาในการปฏิบัติงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา เช่น การปกครองนักเรียน การแนะแนว

การบริการสุขภาพอนามัย การจัดหาน้ำดื่มน้ำใช้ ตลอดจนการบริการด้านอาหารกลางวันให้แก่ นักเรียนในสถานศึกษา

อัมรา เล็กเริงสินธ์ (2540, หน้า 144-154) ให้ความหมาย งานบริการนักเรียน คือ การจัดการเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานกิจการนักเรียน เช่น การควบคุมดูแลงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน งานกิจกรรมนักเรียนโครงการพิเศษ งานปกครอง งานสวัสดิการพยาบาลและหอพัก และบริหารงานตามหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

จรัล สังข์ขาว (2542, หน้า 30) ให้ความหมาย งานด้านบริการนักเรียนเป็นงาน โรงเรียนต้องพยายามให้เด็กที่อยู่ในวัยเรียนทุกคนมีโอกาสเป็นนักเรียนอย่างเสมอภาค และยุติธรรม เพราะการศึกษาช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ดีของชาติช่วยให้บุคคลากรมีความรอบรู้และความฉลาดมีไหวพริบ รู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2544, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการบริการนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนปกติขึ้น เพื่อบริการให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาการด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดี

ที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การอำนวยความสะดวกและการบริการ หมายถึง การควบคุมดูแลให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างเสมอภาคและยุติธรรมช่วยให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของชาติรู้จักปรับตัว เหมาะกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์

ความสำคัญของการอำนวยความสะดวกและบริการ

ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าปัจจัยทางด้านการบริการของโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนและเป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่ผู้ปกครองใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยมีขอบข่ายพอสรุปได้ ดังนี้

- (1) ด้านการจัดกิจกรรม
- (2) ด้านการจัดบริเวณแนะแนว
- (3) ด้านความปลอดภัยของนักเรียน เช่น จัดครูเวรและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บริการรถรับส่งนักเรียน
- (4) เรื่องทุนและสวัสดิการ
- (5) เรื่องสุขภาพนักเรียนและบริการร้านค้า
- (6) สอนเสริมพิเศษนอกเวลาเรียน

1.4 กิจกรรมของโรงเรียน

ภาระที่สำคัญของโรงเรียนคือ การจัดอำนวยความสะดวกการเรียนการสอนในโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย สัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของการศึกษา หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ในการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนเป็นกระบวนการที่แยกออกจากกันไม่ได้ ในขณะที่การเรียนคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การสอนก็คือการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตนเองให้บรรลุวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่โรงเรียนควรดำเนินการในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานชุมชนและภาคีเครือข่ายมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันงานชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 58 “ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงิน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” ภาคีเครือข่าย คือ การจัดหรือเชื่อมโยงบุคคล หรือองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน เรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของการเคารพในสิทธิของแต่ละคน เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การจัดภาคีเครือข่ายในสถานศึกษามีทั้งในส่วนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ในระเบียบและข้อบังคับ และคณะกรรมการมูลนิธิคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า หน้าที่สำคัญของหน่วยงานนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จัดทำข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของชุมชนภาคีเครือข่ายให้บริการแก่ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประสาน และขอรับการสนับสนุนต่างๆ จากชุมชน รวมทั้งประเมินผลความต้องการและความพึงพอใจของชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายที่ยั่งยืนต่อไป

สมคิด บางโม (2545, หน้า 144) อธิบายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้ 1) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันอันนำไปสู่ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ส่งสอนอบรมเด็กให้เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ 2) เพื่อสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของโรงเรียนให้แก่ชุมชน เพราะโรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชนอยู่แล้ว 3) เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 4) เพื่อให้การฟื้นฟูรักษาวัฒนธรรมของชุมชนดำเนินไปอย่างถูกต้อง และคล่องตัวเป็นไปตามความต้องการของชุมชน 5) เพื่อแสวงหาความร่วมมือและระดมทรัพยากรมาช่วยดำเนินการและพัฒนาโรงเรียน

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินการใดๆ ที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียนมากที่สุด

ขอบข่ายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน (5 ภารกิจ 7 ตัวชี้วัด)

(1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและภาคีเครือข่าย

(1.1) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน และภาคีเครือข่าย วิธีการประเมินมีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมของชุมชนและภาคีเครือข่าย แต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมของชุมชน และภาคีเครือข่าย จัดระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศพัฒนาข้อมูลให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

(1.2) การดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และภาคีเครือข่าย การส่งเสริม สนับสนุน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และภาคีเครือข่าย แผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและภาคีเครือข่ายให้ชุมชน ภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการตามแผนประเมินและติดตามผล

(2) การให้บริการ มีการให้บริการชุมชนอย่างน้อย 4 ด้าน ชุมชนยังมีความพึงพอใจในการรับบริการ

(3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

(3.1) โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มีการบริการข่าวสารแก่ชุมชน หลักฐานการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ชุมชนยังให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม พึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน

(3.2) โรงเรียนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน มีการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน มีหลักฐานการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้ผลงานปรากฏ โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่องโรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

(4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

(4.1) การจัดตั้งองค์กร เพื่อสนับสนุนโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน มีหลักฐานการจัดตั้งองค์กรที่มีโชตินิติบุคคลและที่เป็นนิติบุคคล เพื่อสนับสนุนโรงเรียนผลงานที่สนับสนุนโรงเรียนได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน

(4.2) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ สนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

(5) การประเมินผลการดำเนินงานชุมชนและภาคีเครือข่าย

มีการประเมินผลการดำเนินงานชุมชนและภาคีเครือข่าย โดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ การประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยภายในโรงเรียน มีการประเมินในรูปแบบของคณะกรรมการมีการวิเคราะห์ผลการประเมินการดำเนินงานชุมชน และภาคีเครือข่ายนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานชุมชนและภาคีเครือข่าย

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การรับทราบผลการเรียนของนักเรียน การรับทุนการศึกษา การร่วมประชุมกับทางโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมอื่นใดอันก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

ชื่อเสียงของโรงเรียน

ทองเดิน เผ่าดี (2547, หน้า 5) กล่าวว่า ชื่อเสียงของโรงเรียนหมายถึงเกียรติยศความสำเร็จ รางวัลต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับมาจากผู้บริหาร ครู นักเรียนทั้งปัจจุบันและศิษย์เก่า สรุปได้ว่า ชื่อเสียงของโรงเรียน หมายถึง เกียรติยศ ความสำเร็จ รางวัลถ้วยต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับมาจากผู้บริหาร ครู นักเรียนทั้งปัจจุบันและศิษย์เก่า และความสำเร็จในด้านต่างๆ ของการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนจากการเรียนรู้จากครู สิ่งแวดล้อมสังคมรอบด้านของนักเรียน

วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์ (2545, หน้า 46) จากการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนคาทอลิก พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโรงเรียนคาทอลิก 4 ด้าน ผู้ปกครองพอใจมากที่สุดด้านชื่อเสียงของโรงเรียนในเครือคาทอลิก ผู้ปกครองมีความรู้สึกที่โรงเรียนคาทอลิกได้รับการยอมรับจากสังคมไทย มีศักยภาพพร้อมในการพัฒนานักเรียน รู้สึกมั่นใจในเกียรติภูมิของโรงเรียน โรงเรียนมีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง มีระดับความเป็นสากล

สูง มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ มีความเชื่อถือทางคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ เป็นโรงเรียนระดับชั้นนำของประเทศ มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงอย่างเด่นชัด และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีต่อนักเรียน ตลอดจนศิษย์เก่าสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติ

พรรณเพ็ญแข อดุลยพันธ์ (2548, หน้า 18-19) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีชื่อเสียงทางด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ชื่อเสียงทางด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่โรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียนมุ่งหวัง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงคุณภาพของโรงเรียนและนักเรียนเป็น ประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางจึงนำมาซึ่งชื่อเสียงของ โรงเรียน

(2) ชื่อเสียงด้านกีฬา กีฬาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าในตัวทั้งสิ้นจะช่วยหล่อ หลอมพฤติกรรมให้นักเรียนโรงเรียนเอกชน จัดการศึกษาที่ดีให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และพัฒนา นักเรียนด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นกิจกรรมนันทนาการ สำหรับพักผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยฝึกการตัดสินใจและรู้จักคิดแก้ปัญหาตลอดจนมีสมาธิที่ดี ช่วยฝึกให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ รู้จักอภัย มีความกล้าหาญ อดทน อดกลั้น ย่อมเป็นสิ่งที่สร้าง ความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ในการพิจารณาส่งบุตรหลานเข้าเรียน เพราะนอกจากได้ความรู้ด้าน วิชาการแล้ว ยังได้ความรู้ทักษะด้านการกีฬาอีกด้วย

(3) ชื่อเสียงด้านดนตรี ดนตรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาและ ปลุกฝังเจตคติอันดีให้แก่แก่นักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ รู้จักการทำงานอย่างเป็นระบบ โรงเรียนเอกชนบางแห่งให้การสนับสนุน สอนวิชาดนตรีให้กับนักเรียนที่มีความสนใจ อาจจัดใน ลักษณะวงดนตรีไทย วงดุริยางค์ให้นักเรียนเกิดทักษะความชำนาญแล้วส่งเข้าประกวดระหว่าง โรงเรียนหรือส่งแข่งขันระดับประเทศให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะเป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างให้กับโรงเรียนได้ นักเรียนที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในการร้องเพลง หรือจัดการ แสดงละครเวทีในโอกาสต่างๆ จนนักเรียนสามารถเป็นนักร้องนักแสดงที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วย ดึงดูดความสนใจจากผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น

กล่าวโดยสรุป การที่โรงเรียนจะมีชื่อเสียงได้นั้น ผู้บริหารจะต้องสร้างความเป็นเลิศ ทางการศึกษาโดยเฉพาะทางด้านวิชาการที่สร้างชื่อเสียง ผลงาน เกียรติยศ ความภาคภูมิใจให้แก่ โรงเรียนและได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งปรากฏออกมาให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เห็น ผ่าน การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น เพราะเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่ผู้ปกครองจะนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับนักเรียน

2. ปัจจัยด้านบุคลากร

บุคลากรในโรงเรียน หมายถึง บุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการจัดกิจกรรม ศึกษา ไม่ว่าจะรับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยทางอ้อม ได้แก่ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากร สนับสนุน หรือผู้มาปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน

คุณลักษณะของผู้บริหาร

ผู้บริหารที่ผู้บังคับบัญชาจะมีความสำคัญต่อสถานศึกษา เป็นผู้เอื้ออำนวยให้การทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ (พยอม วงศ์สารศรี, 2542, หน้า 189)

- (1) มีความเข้าใจความเป็นมนุษย์
- (2) มีปฏิภาณไหวพริบดี
- (3) มีความสามารถในการประสานงานและตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด
- (4) มีลักษณะการเป็นผู้นำ
- (5) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อคำสั่ง
- (6) มีอารมณ์มั่นคง
- (7) ไม่เคร่งครัดต่ออำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการมากเกินไป
- (8) มีทักษะทางเทคนิค (Technical skill)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอกและเป็นแนวทางให้สถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2445 โดยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) โดยจรรยาบรรณของวิชาชีพได้มีการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อประมวลพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติ ประกอบด้วย พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง 3 ด้าน คือ ด้านภาวะผู้นำและผู้นำความเปลี่ยนแปลง ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำและผู้นำความเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอกและเป็นแนวทางให้สถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยได้กำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

มาตราที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

- (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
- (2) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (3) ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548, หน้า 101) กล่าวว่า คุณลักษณะ (Trait) ของผู้นำโดยทั่วไปเป็นลักษณะปรุ้งแต่งต่างๆ เฉพาะรายบุคคล ซึ่งประกอบด้วยพื้นฐานของบุคลิกภาพภาวะด้านอารมณ์

และจิตใจ (Temperament) ความต้องการ (Needs) แรงขับ (Motives) และค่านิยม (Values) โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพค่อนข้างถาวร ซึ่งบุคคลแสดงออกในรูปแบบเฉพาะในแต่ละสถานการณ์ เช่นความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional stability) ระดับความมีพลัง (Energy level) และความสามารถทนต่อความเครียด (Stress tolerance)

Hersey and Blanchard (1993, pp. 374-375) กล่าวว่า ลักษณะผู้นำแบ่งออกเป็น 4 แบบดังนี้ 1) ผู้นำแบบอัตตาธิปไตยหรือผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำประเภทนี้จะให้ความสำคัญกับงานมากกว่าคน เน้นการออกคำสั่ง การบอกให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม 2) ผู้นำประชาธิปไตย หรือผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำประเภทนี้จะเน้นทั้งงานและคนสูงเท่าๆกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็น แนวคิดต่างๆ 3) ผู้นำแบบกระตุ้นให้อยู่ร่วมกันในสังคม หรือผู้นำแบบให้การสนับสนุน ผู้นำประเภทนี้จะเน้นคนมากกว่างาน โดยสนับสนุนให้สมาชิกช่วยเหลือกันในการพัฒนาองค์กรโดยผู้นำมีบทบาทในการกระตุ้นและให้ภาพสะท้อนของการบริหารจัดการ และ 4) ผู้นำแบบตามสบาย ผู้นำประเภทนี้จะไม่เน้นทั้งงานและคน อาจจัดบริหารด้วยการตั้งตัวแทนขึ้นมา

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำเป็นสิ่งที่ผู้นำทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็ทางด้านบุคลิกภาพภายนอกและบุคลิกภาพภายใน นั่นคือ ความมีทักษะ ไหวพริบ เจตคติ ความคิดรวมอยู่ด้วย เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีการจำแนกกลุ่มแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวต่างๆ สามารถจำแนกแนวทางการศึกษา โดยสรุปได้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ (Traits approach) 2) กลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ (Leadership behavioral approach) และ 3) กลุ่มแนวคิดผู้นำตามสถานการณ์ (Situational approach) (ศรียา เอียดเสน, 2550, หน้า 14)

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

เนื่องจากผู้บริหารในปัจจุบันจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่างๆ สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คุณสมบัติดังกล่าวจึงเป็นคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการ ผู้นำจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดขององค์กรจะเป็นผู้นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตั้งนั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุดังกล่าวภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จึงเป็นส่วนสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกประการหนึ่งถึงแม้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) และภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) จะเป็นภาวะผู้นำที่แยกจากกัน แต่ในความเป็นมาและพัฒนาการของแนวคิดทฤษฎีของภาวะผู้นำทั้งสองนั้นเกี่ยวข้องและผูกโยงกันอย่างใกล้ชิด (สยมพร ทองเนื้อดี, 2552, หน้า 22-24)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการวิจัยค้นคว้ามากมายแต่ก็ยังไม่สามารถหาข้อยุติอย่างลงตัวได้ว่า ภาวะผู้นำสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลควรเป็นอย่างไร โดยมีทฤษฎีภาวะผู้นำหลักที่นักการศึกษาคนสำคัญ เช่น Leithwood และคณะ (1999) Sergiovanni (1990; 2000) และคนอื่นๆ ได้

พยายามวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้ในบริบททางการศึกษาคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือ Transformational leadership (Burn, 1978; Bass & Avolio, 1993)

Leithwood และคณะ (1999) ระบุจากงานวิจัยหารูปแบบ (Model) ที่เหมาะสม พบว่า มีองค์ประกอบ 6 ด้านของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ที่สามารถประยุกต์ใช้ทางการศึกษา ได้แก่

- (1) การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา (Building school vision and goals)
- (2) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual stimulation)
- (3) การสนับสนุนดูแลผู้ตามรายบุคคล (Individualized support)
- (4) การเป็นสัญลักษณ์ของค่านิยมและการปฏิบัติทางวิชาชีพ (Symbolizing professional practices and values)
- (5) การแสดงออกถึงความคาดหวังของผลการปฏิบัติงานในระดับสูง (Demonstrating high performance expectations) และ
- (6) การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้สามารถรองรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน (Developing structures to foster participation in school decisions)

ต่อมา Leithwood and Jantzi (2000, pp. 112-129) ได้เสนอเพิ่มเติมขึ้นอีก 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- (7) กำหนดวิธีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน (Establishing effective staffing practices)
- (8) ให้การสนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน (Providing instructional support)
- (9) กำกับดูแลกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา (Monitoring school activities) และ
- (10) เน้นการทำงานร่วมกับชุมชน (Providing community focus)

โดยบทบาทที่สำคัญมากที่สุดของผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็คือ องค์ประกอบด้านการมีคุณสมบัติพิเศษ หรือบารมี หรือความเสน่ห์ (Charisma) ของผู้นำสถานศึกษา ที่สามารถจذبดวงวิสัยทัศน์และเป้าหมายสถานศึกษาได้ดี จนสามารถที่จะจุดประกายแรงบันดาลใจ (Inspires follows) ให้ผู้ตามเกิดความผูกพันต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง (Bryman, 1992)

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล ให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตาม นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ รักเกียรติ รักศักดิ์ศรีในวิชาชีพ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาการศึกษา พัฒนาองค์กรมีความรับผิดชอบสูง พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลอื่น สามารถชักจูงให้หมู่คณะปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือประสานสัมพันธ์กัน เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอกและเป็นแนวทางให้สถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยได้กำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษา และสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (คุรุสภา) ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาว่าต้องมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการดังนี้

- (1) ผู้บริหารศึกษาอุทิศตนให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม และซื่อสัตย์
- (3) ผู้บริหารสถานศึกษามีการปกครองที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด
- (4) ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความศรัทธาและยอมรับด้วยคุณธรรม จริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน
- (5) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2541, หน้า 54) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรมสำหรับผู้บริหาร วิธีบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ซึ่งทำให้ได้ทั้งคนและผลของงาน นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่า พละ 4 ประการ คือ 1) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด 2) วิริยะพละ กำลังแห่งความเพียร 3) อดวิพพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต 4) สังคหะพละ กำลังสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

สรุปได้ว่า พละคือหรือกำลังแห่งคุณธรรม 4 ประการ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดตั้งองค์กร แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดี ต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ ยังมีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

การเป็นผู้นำที่ดีนอกเหนือจากความสามารถด้านความรู้และสติปัญญาแล้วต้องยึดมั่นในคุณธรรมด้วย คุณธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำมาใช้แล้วเกิดความร่วมมือร่วมใจขึ้นในโรงเรียน งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว และเรียบร้อย คือ

- (1) พรหมวิหารธรรม ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
- (2) อิทธิบาทธรรม หรือคุณธรรมที่เป็นสาเหตุให้บรรลุความสำเร็จ 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะวิมังสา

กล่าวโดยสรุปว่า ผู้บริหารมีความรู้ทางวิชาการทั่วไปและวิชาชีพในการบริหารแล้ว ควรมีจิตสำนึกเห็นคุณค่าของตนเองในการปฏิบัติภารกิจด้วยความรับผิดชอบสูง สิ่งนั้นคือ คุณธรรม จริยธรรม ดำรงตนอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ให้ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ปฏิบัติตนตรงต่อเวลาเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติตนโดยเสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีจิตใจมั่นคงหนักแน่นอดทน ควบคุมอารมณ์ของตนได้ มีความริริยะอุตสาหะเอาชนะอุปสรรค มีความยุติธรรมและให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน มีความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักให้อภัยและแก้ไขข้อบกพร่องของลูกน้อง สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของเพื่อนร่วมงาน และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

มนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร

มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เป็นการสร้างความเข้าใจอันดี เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ และอยากให้ความร่วมมือ ประสานงานกันด้วยความจริงใจโดยมุ่งให้เกิดผลตามเป้าหมายของหน่วยงาน

สุพัตรา สุภาพ (2540, หน้า 82-85) กล่าวถึงเทคนิคการมีมนุษยสัมพันธ์ว่า คือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้เกิดความชอบพอศรัทธา รักใคร่นับถือจงรักภักดี เต็มใจ พอใจ ที่จะทำงานตามเป้าหมายที่วางไว้ พอสรุปได้ดังนี้

(1) การมีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ สุภาพอ่อนโยน มีน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส จริงใจ ร่วมมืออย่าทำตัวมีปัญหา คิดก่อนพูด ตรงต่อเวลา รู้จักหักท่าย ไม่โอ้อวด ไม่โกรธง่าย เคารพผู้อื่น ไม่เห็นใครดีกว่าไม่ได้ และรับผิดชอบ

(2) มนุษยสัมพันธ์กับผู้ใต้บัญชา ได้แก่ ให้เกียรติ ประนีประนอม ไม่ใช้อำนาจมากเกินไป ให้กำลังใจ เป็นกันเอง มีความเป็นธรรม รับฟังข้อเสนอแนะ ไม่รับแต่ความชอบเพียงผู้เดียว มีศิลปะในการแก้ไขข้อบกพร่อง ให้ข่าวสารและให้โอกาสลูกน้องได้พัฒนาความสามารถ ส่งเสริมด้านสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ไม่หุเบา ไม่อคติ

(3) มนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ได้แก่ เข้ากับเจ้านายได้ดี ทำงานที่นายสั่งอย่างมีประสิทธิภาพ เคารพยกย่องนายต่อหน้าและลับหลัง อดกลั้นและอดทน รู้จักจังหวะเวลาในการเสนองานและนัดหมาย รู้จักเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก้ไขปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เอง ไม่ทำสงครามเย็นหรือขู่ผู้บังคับบัญชา

(4) มนุษยสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ได้แก่ เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสทำให้ประทับใจ มีศิลปะในการพูดการฟัง หากถูกตำหนิก็นำไปปรับปรุงยอมรับผิดและขอโทษเมื่อทำผิด หาโอกาสที่เหมาะสมชี้แจงหรือไขข้อข้องใจหากบุคคลภายนอกเข้าใจผิด

สรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ คุณลักษณะที่สำคัญด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนควรประกอบไปด้วยพฤติกรรม ดังนี้ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีใจกว้าง ยอมรับความคิดของผู้อื่น รู้จักยกย่องผู้กระทำความดีให้ปรากฏ เป็นผู้มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติต่อคนอื่น ให้เกียรติและเคารพสิทธิของเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยเมตตาริจิต แสดงความเป็นกันเองกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลทั่วไป ตอบสนองต่อความรู้สึกและทำที่ขอของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สนทนาปราศรัยอย่างฉันทมิตร เป็นกันเองกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

คุณลักษณะของครู

ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเพราะครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักเรียนโดยตรง มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก การสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ สามารถคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นครูควรมีลักษณะที่พิเศษตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบใน

การประเมินคุณภาพและเป็นแนวทางให้สถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน
ด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ
ครูตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัยเพื่อประเมินภายนอก 4 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้ของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2543ก)

(1) มาตรฐานด้านมีวิญญูณความเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย
ตัวบ่งชี้ 1 ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอ
และเท่าเทียมกัน

ตัวบ่งชี้ 2 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ตัวบ่งชี้ 3 ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนา
ผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ 4 ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและ
บุคลิกภาพ

ตัวบ่งชี้ 5 ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

(2) มาตรฐานด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและ
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ 1 ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้ 2 ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน จัดทำ
แผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ 3 ครูมีความรู้ความสามารถในการเรียนการสอนและการนำผลการประเมิน
มาใช้พัฒนาคุณภาพ

(3) มาตรฐานด้านความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์
ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ 1 ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมา
พัฒนาการเรียนสอน

ตัวบ่งชี้ 2 ครูมีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียน
การสอน

ตัวบ่งชี้ 3 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

(4) มาตรฐานด้านคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ

ตัวบ่งชี้ 1 ครูมีคุณวุฒิ มีความถนัด มีความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติการสอน
ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะครูที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
ของผู้ปกครอง 4 ด้าน คือ บุคลิกภาพของครู ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
การดูแลเอาใจใส่นักเรียน คุณธรรมจริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ของครู

บุคลิกภาพของครู

บุคลิกภาพที่สำคัญของครู จำแนกได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2542)

(1) บุคลิกภาพทางกาย เป็นบุคลิกภาพที่สังเกตได้ง่าย และเป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไป เป็นความประทับใจครั้งแรกที่เกิดกับผู้พบเห็น ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย

(2) กิริยามารยาท บุคลิกภาพด้านนี้เป็นความประพฤติและการปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ในสังคมนั่นเอง กิริยามารยาทที่ดีก็คือ การวางตัวให้ถูกกาลเทศะ เหมาะกับแต่ละบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยมีความสุภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด

(3) บุคลิกภาพทางสังคมเป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้เช่นเดียวกับบุคลิกภาพทางกาย เพียงแต่บุคลิกภาพทางสังคมนั้นอาจมีผลมาจากบุคลิกภาพภายในของบุคคลนั้น เป็นแรงขับที่สำคัญด้วย โดยเฉพาะค่านิยม ทศนคติ เจตคติ ตลอดจนคุณธรรม บุคลิกภาพของครูที่ดี ได้แก่ มารยาทดี จริใจ รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ รู้จักผ่อนปรน และเข้าร่วมพิธีต่างๆ ในสังคม

(4) บุคลิกภาพทางอารมณ์ เป็นบุคลิกภาพภายในที่อาจแสดงออกมาให้เห็นหรือไม่ก็ได้ อารมณ์บางด้านก็เป็นความลับของบุคคล บุคลิกภาพทางอารมณ์ของครู ได้แก่ อารมณ์ขัน อารมณ์ดี อารมณ์เย็น ความฉลาดทางอารมณ์

(5) บุคลิกภาพทางสติปัญญา เป็นเรื่องเกี่ยวกับสมองของแต่ละบุคคลชาวปัญญาเป็นเรื่องของพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ บุคคลใดจะโง่หรือฉลาด สติปัญญาดีเพียงใด เฉลียวฉลาดมากน้อยแค่ไหนก็ย่อมขึ้นอยู่กับสมองเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาสิ่งแวดล้อมก็สามารถช่วยพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของสติปัญญาได้ไม่น้อยพอสมควร บุคลิกภาพทางสติปัญญาของครูนั้นขึ้นอยู่กับครูแต่ละคนว่า จะเลือกกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างไร หากครูรู้จักค้นคว้าวิจัยหมั่นหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในการแก้ปัญหาต่างๆ ครูต้องพยายามเข้าร่วมสมาคมทางวิชาชีพและวิชาการอยู่เสมอ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อสติปัญญา เช่น อ่านหนังสือ เล่นกีฬา ท่องเที่ยวตามพิพิธภัณฑ์หรืออุทยานแห่งชาติ ศูนย์ราชการต่างๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคลิกภาพนั้นมีความสำคัญทั้งในด้านส่วนตัวและอาชีพ สำหรับผู้ประกอบการนั้นการมีบุคลิกภาพที่ดีย่อมเป็นที่ชื่นชมของลูกศิษย์ ผู้ปกครอง และส่งผลให้ครูสามารถสร้างสัมพันธภาพกับสังคมได้อย่างง่ายดาย เพราะเป็นที่น่าเชื่อถือแก่ผู้พบเห็น ซึ่งนับเป็นบุคลิกภาพภายนอกที่ดี และในขณะที่เดียวกันอาชีพครูจะต้องเป็นแม่แบบให้กับสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จะเป็นครูจะต้องมีบุคลิกภาพภายในที่งดงามด้วย

ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน

ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 81) กล่าวว่ากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบและบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

กรมวิชาการ (2546, หน้า 6) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีในสถานศึกษามีดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน 2) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเร่งให้ผู้เรียนได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน และ 4) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

สุมาลี จันทรชลอ (2543, หน้า 11) กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์โดยใช้รูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดโดยที่ การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดีและดำเนินการตามแผนการสอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544, หน้า 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่างๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมสองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของการเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครู ส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือภายใต้การควบคุมดูแลหรือแนะนำของครูผู้สอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, หน้า 53) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้เป็น 2 คำ คือ การสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่การเรียนการสอน มีความหมายกว้างกว่า การเรียน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงเพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนอยู่เสมอ

ทักษิณ อารยะจารุ (2548, หน้า 32) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความพยายามของคนหนึ่งหรือหลายคน ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้จัดการต้องเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จากความหมายที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดี ประกอบด้วยการจัดตารางสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียน การสอนตามแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการ การประเมินผล และมีองค์ประกอบ ได้แก่ การเตรียมการสอนวัตถุประสงค์ของวิชา เอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนโดยวิธีการต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และต้องมีการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงและวางแผนการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอน (มาตรา 42) ดังนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยการผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีลำดับขั้นตอน มีกระบวนการซึ่งนักการศึกษาได้เสนอแนวทางไว้อย่างมากมาย ในการจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายไว้ 4 ประการคือ

(1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความมีเสถียรภาพทางปัญญาฉะนั้นจึงต้องให้เสถียรภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นหรือใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่

(2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัว เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความสนใจและแบบแผนของการเรียนรู้ ฉะนั้นจึงต้องระลึกไว้เสมอว่าไม่มีวิธีการสอนที่จะใช้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน

(3) การเรียนรู้เป็นกระบวนการ ผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำเอง ฉะนั้นผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งสืบทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ครูผู้สอนควรดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอนสำคัญๆ ซึ่งกาเย่ (Gagne, 1968, pp. 93-114 อ้างถึงใน นิรมล ศตวุฒิ และคนอื่นๆ, 2540, หน้า 103-110) กล่าวถึงการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะมีลำดับขั้นตอนที่สำคัญๆ ดังนี้คือ

(1) สร้างความเข้าใจ คือ ทำให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน

(2) แจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน ให้ผู้เรียนได้ทราบล่วงหน้าว่าจะเรียนเรื่องนี้แล้วผู้เรียนจะทำอะไรได้

(3) กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงพื้นฐานความรู้ที่จะนำมาใช้เป็นการทบทวนความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว เพื่อเตรียมให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ และสามารถนำความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้

(4) เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้สื่อกระตุ้น เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่ โดยใช้สื่อการเรียนการสอนช่วย ซึ่งอาจจะเป็นเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ หรือกิจกรรมก็ได้

(5) ให้แนวทางการเรียนรู้ โดยแนะแนวทางให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง แนะนำวิธีการและแหล่งค้นคว้า

(6) ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือแสดงพฤติกรรม เช่น พูด เขียน อภิปราย ฯลฯ

(7) ให้ข้อมูลป้อนกลับ คือ ครูแจ้งผลการทำกิจกรรม หรือผลการแสดงพฤติกรรมว่าถูกหรือผิด ควรปรับปรุงอย่างไร

(8) ประเมินผลหลังการปฏิบัติ คือการประเมินผลพฤติกรรมว่าบรรลุจุดประสงค์หรือไม่โดยใช้เครื่องมือวัดผล เช่น สังเกต ตรวจสอบ ติดตามพฤติกรรม เป็นต้น

(9) เพิ่มการจำ และการถ่ายโอนการเรียนรู้ คือ การสรุป ทบทวนเนื้อหาบทเรียนที่เรียนมาแล้ว ให้ผู้เรียนนำการเรียนรู้ที่ได้จากบทเรียนไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ โดยครูอาจยกตัวอย่างสถานการณ์และลองให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่นำความรู้ที่เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาหรือเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียนแต่ละเรื่อง รวมทั้งเหมาะสมกับผู้เรียนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เร้าความสนใจของผู้เรียน มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการจัดการเรียนการสอนของครูว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการนำนักเรียนมาเข้าเรียนในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนของครูจึงเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เลือกส่งนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา

การดูแลเอาใจใส่ของครู

ความหมายของการดูแลเอาใจใส่ของครู

สุมิตร ลัชณกร (2546, หน้า 253) ได้กล่าวว่า การเอาใจใส่ หมายถึง เมื่อเราเป็นฝ่ายผู้ให้บริการก็ควรคำนึงถึงฝ่ายผู้รับบริการเป็นหลัก เพราะเมื่อเราเป็นฝ่ายผู้รับบริการเรายังเรียกร้องการให้บริการที่ดีที่สุด เป็นการยึดหลัก การเอาใจใส่ ผู้ที่เอาแต่ใจตนเองเป็นใหญ่จะให้บริการที่ดีไม่ได้ ดังนั้นเมื่อได้รับการร้องเรียนต่อว่าจากผู้บริการจะต้องยอมรับว่า ถ้าเป็นเราเมื่อเกิดความหงุดหงิดไม่พอใจก็ย่อมอดที่จะต่อว่าไม่ได้ หากมีพื้นฐานจิตใจกำหนดแนวคิดไว้เช่นนี้ก็สามารถอดทนอดกลั้นต่อการตำหนิตบ่นว่าจากลูกค้าหรือผู้รับบริการได้

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2547, หน้า 107) ได้กล่าวว่า การเอาใจใส่ หมายถึง การดูแลและเอาใจใส่ในการให้บริการอย่างตั้งใจ เนื่องจากเข้าใจปัญหาหรือความต้องการของลูกค้าที่ต้องได้รับการตอบสนอง เน้นการบริการและการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าอย่างเป็นรายบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน มีการสื่อสารทำความเข้าใจกับลูกค้าอย่างถ่องแท้

พัฒนา ศิริโชติบัณฑิต (2548, หน้า 99) ได้กล่าวว่า การเอาใจใส่ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจ เอาใจใส่ดูแล ห่วงใย สนใจ และพร้อมที่จะรับใช้แก่ลูกค้าได้อย่างดี เปรียบเสมือนว่าลูกค้าเป็นญาติคนหนึ่งของตน เมื่อลูกค้าเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้บริการให้การต้อนรับให้ความสนใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีใจที่เบิกบาน เป็นการเอาใจใส่ที่ดี สิ่งนี้จะทำให้ลูกค้ามีความสบายใจเมื่อมารับบริการ

Zeithaml & Bitner (2006) ได้กล่าวว่า การเอาใจใส่ หมายถึง การที่ผู้รับบริการต้องการได้รับความรู้สึกว่า ตนนั้นมีความสำคัญในสถานที่บริการ และผู้ให้บริการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการอย่างตั้งใจ สามารถบริการแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่ผู้รับบริการได้เป็นรายบุคคล และมีการสื่อสารกับลูกค้าได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญควรเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการแต่ละคนเท่าๆ กัน

กล่าวโดยสรุป การเอาใจใส่ หมายถึง ครูซึ่งเป็นผู้ให้บริการต้องเข้าใจความต้องการของลูกค้า และพร้อมที่จะให้บริการเหล่านั้นแก่ลูกค้าอย่างเต็มความสามารถ ทำความเข้าใจปัญหาหรือความต้องการของลูกค้าที่ต้องการได้รับการตอบสนองอย่างตั้งใจ เน้นการให้บริการและการแก้ไขปัญหาเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีมีประโยชน์แก่ลูกค้า ยอมรับฟังปัญหาทั้งผลดีและผลเสียด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำหรือให้ข้อมูลที่ดีแก่ครูเสมอ รวมไปถึงการติดต่อสอบถามไปยังลูกค้าหลังการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ของครู

รุ่ง แก้วแดง (2542, หน้า 134-135) กล่าวว่า ครูมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนเก่งมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ในทางตรงข้าม ชาติใดที่มีครูมีปัญหา ไม่สามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันได้ ชาตินั้นก็อาจเสื่อมโทรมและถึงกับมีอันล่มสลายไปได้

โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี (2542, หน้า 25-26) กล่าวถึง หน้าที่ของครูในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนในข้อที่ 23 และข้อที่ 26 ไว้ดังนี้ ครูพึงดูแลเอาใจใส่และรู้จักนักเรียนเป็น

รายบุคคล เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และครูพึงเอาใจใส่ ปลุกฝังนักเรียนให้รักษาความสะอาด เรียนร้อยของสมุดทำงาน ห้องเรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและอนามัยของห้องเรียนประจำทุกวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งกายและทรงผมให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2545, หน้า 12) ได้กำหนดให้ครูปฏิบัติตามแบบแผน พฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 กล่าวถึง การดูแลเอาใจใส่นักเรียนในข้อที่1 ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้ากัน หมายถึง การตอบสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจของศิษย์อย่างจริงจัง สอดคล้องกับการเคารพ การยอมรับ การเห็นอกเห็นใจ ต่อสิทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจ เชื่อถือและชื่นชมได้ รวมเป็นผลไปสู่การพัฒนารอบด้านอย่างเท่าเทียมกัน

กล่าวโดยสรุปการเป็นครูที่ดีนั้นจะต้องเอาใจใส่นักเรียน ให้ความรัก ความเมตตาต่อนักเรียน เป็นที่ปรึกษาปัญหาที่ดี ซึ่งการที่โรงเรียนมีครูที่คอยดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นั้นจะสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองนักเรียนว่าเมื่อนักเรียนอยู่โรงเรียนจะได้รับความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่จากครูเหมือนกับอยู่ที่บ้านกับผู้ปกครอง ดังนั้น การเอาใจใส่ของครูจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้ปกครองที่จะเลือกส่งนักเรียนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน

คุณธรรมจริยธรรมของครู

ประจักษ์ ประสารฉ่ำ (2541, หน้า 51-52) ได้กล่าวถึงคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรมคือ ความดีงามในตัวบุคคล คุณธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการศึกษา และอบรมจิตใจเป็นเวลานานและจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติเฉพาะสิ่งที่ดีงามติดต่อกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน ผลรวมที่แสดงว่าครูมีคุณธรรม คือผู้ที่มีคุณธรรมย่อมรู้ว่าอะไรควรไม่ควร ไม่ว่าจะพูดจะทำอะไรก็ย่อมจะพูดหรือทำในสิ่งที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์และความคิดสร้างสรรค์แก่สังคมส่วนรวมของตน ภาระหน้าที่ของครูคือ การพัฒนาเยาวชนทุกๆ ด้าน ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีคุณธรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนา คุณธรรมของครูเป็นการกำหนดกรอบแนวทางแห่งการประพฤติของครูเพื่อให้ครูมีคุณค่า สมกับคำว่า “ครู” ซึ่งจะเป็นคุณค่าสำหรับตัวเอง ทั้งกับสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง คุณธรรมครู จำแนกได้ดังนี้

- (1) มีความรู้เพียงพอและถูกต้องในระดับที่สอน
- (2) ฟังความคิดเห็นและเคารพเหตุผลของผู้อื่น
- (3) พิจารณาคุณค่าของนักเรียนแต่ละคนด้วยเหตุผล
- (4) ตัดสินหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล
- (5) ยืดหยุ่นต่อปัญหาต่างๆ และแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี
- (6) มีความคิดริเริ่ม
- (7) นำวิธีการใหม่ๆ มาใช้ปรับปรุงการทำงานของตน
- (8) มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง
- (9) มีอารมณ์มั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ตลอดเวลา
- (10) ไม่คิดแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุเกินความจำเป็น
- (11) ซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจ
- (12) ภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง

- (13) ให้เกียรติแก่เพื่อร่วมอาชีพและบุคคลทั่วไป
- (14) ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
- (15) มีความกรุณา สนใจเด็กเป็นรายบุคคล
- (16) รักษาความลับของศิษย์
- (17) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร
- (18) เสียสละเพื่อประโยชน์ของสังคม
- (19) ไม่อาฆาตพยาบาทศิษย์
- (20) ให้ความไว้วางใจแก่เพื่อร่วมงาน

คุณธรรมครูทั้ง 20 ประการนี้ ผู้เป็นครูจะต้องหยิบยกมาใช้เพื่อเป็นมรรคผลไปสู่ความสำเร็จแห่งอาชีพ และที่สำคัญจะต้องนำมาใช้ควบคู่กันไปกับจริยธรรมของครูบนพื้นฐานแห่งอุดมคติและวิญญานของครู

พระมหาอดิสร ธีรสีโล (2540, หน้า 69) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของครูไว้ว่า จริยธรรมของครูหมายถึงความประพฤติ การกระทำ ตลอดจนความรู้สึกรู้จักนึกคิดอันถูกต้องดีงามที่ครูควรปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตน แก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และบุคคลทั่วไป ซึ่งจริยธรรมที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

(1) การใฝ่หาสัจธรรม ถือว่าเป็นจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่สุดเป็นจริยธรรมที่เน้นการใฝ่หาความจริง โดยยึดมั่นกับกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและศรัทธาต่อการเข้าใจถึงความเป็นจริงของเรื่องราวต่างๆ สมควรส่งเสริมใช้เป็นตัวร่วมกับจริยธรรมตัวอื่น ทุกตัว

(2) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ถือว่าเป็นจริยธรรมที่เป็นข้อขยายของ “การใฝ่หาสัจธรรม” เน้นการปลูกฝังปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล

(3) เมตตา กรุณา ถือว่าเป็นจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญ เมื่อใช้ร่วมกับ “การใฝ่หาสัจธรรม” แล้วเป็นที่มาของจริยธรรมอื่นๆ ได้มาก ในการเสริมสร้างควรจะใช้ธรรมะทุกตัวที่กำหนดไว้ในพรหมวิหาร 4

(4) สติ สัมปชัญญะ เป็นจริยธรรมที่เน้นการควบคุมตัวเอง ให้มีความสุข ความพร้อม มีสภาพที่ตื่นตัวจับใจในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสในการตัดสินใจและในการกระทำพฤติกรรมอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานแห่งการสำรวมรอบคอบ

(5) ความไม่ประมาท เป็นจริยธรรมเสริม “สติสัมปชัญญะ” ที่เน้นการพิจารณาสภาพแวดล้อม พิจารณาผลที่ตามมาของการกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ แล้วดำเนินการวางแผน การจัดสถานการณ์ หรือการกระทำเพื่อให้บังเกิดผลที่ดีที่สุดอย่างเหมาะสม

(6) ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นจริยธรรมที่เน้นความซื่อตรงต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญาแบบแผนและกฎหมาย ความถูกต้องอันดีงาม

(7) ความขยันหมั่นเพียร เป็นจริยธรรมที่ช่วยสร้างความสำเร็จในชีวิต ควรใช้ร่วมกับปัญญา และจริยธรรมในหมวด อิทธิบาท 4 ที่เน้นความเพียร ความมีใจจดจ่อและความไตร่ตรอง การฝึกปฏิบัติควรเน้นการควบคุมตัวเอง อันเป็นที่มาของความมีระเบียบวินัย

(8) หิริ โอตตปปะ คือความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วและความละอายใจเมื่อจะทำความชั่ว การฝึกปฏิบัติเน้นการควบคุม กาย วาจา และความคิด ให้มีความเหมาะสมถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

จากที่กล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมครู เป็นคุณลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญในความเป็นครูของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพราะเป็นสิ่งเกื้อกูลและเป็นแนวปฏิบัติให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้เป็นที่เคารพของบุคคลและสังคม

มนุษยสัมพันธ์ของครู

การปฏิบัติหน้าที่ของครูจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลมากมาย ตั้งแต่ นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนครู ผู้บังคับบัญชา บุคลากรในหน่วยงาน บุคลากรในชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องด้วย ครูต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนและสถานศึกษา ถ้าครูไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นแล้วการเรียนการสอนย่อมจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร นักเรียนก็ไม่ได้รับการศึกษาที่ดี ชุมชนก็ไม่มีการพัฒนาให้เจริญขึ้นได้ การมีมนุษยสัมพันธ์สำหรับครูนั้น สามารถจำแนกออกได้ ดังนี้ (วิจิตร อาวะกุล, 2529, หน้า 81)

มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ครูกับนักเรียนเป็นผู้มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด จนกระทั่งในอดีตยกย่องให้ครูเป็นบิดามารดาคนที่ 2 ของนักเรียน ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู มอบภาระต่างๆ ในการอบรมดูแลบุตรหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด และควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ให้แน่นแฟ้นให้นักเรียนเกิดความประทับใจตลอดไป วิธีการที่ครูควรกระทำต่อนักเรียน ได้แก่

- (1) สอนนักเรียนให้เกิดความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ อย่างเต็มกำลังความสามารถของครู
- (2) สอนนักเรียนโดยการทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนานแต่ได้สาระ
- (3) อบรมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยหรือกรอบของคุณธรรม
- (4) ดูแลทุกข์สุขของนักเรียนอยู่เสมอ
- (5) เป็นที่ปรึกษาหารือ หรือช่วยปรึกษาปัญหาแก่นักเรียน

มนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู

ความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกันมีความสำคัญต่อการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูอาจารย์ที่ทำการสอนอยู่ในสถานศึกษาเดียวกันเปรียบเหมือนบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หากสมาชิกครอบครัวเดียวกันมีความสามัคคีต่อกันย่อมเต็มใจที่จะรวมพลังกันทำกิจกรรมหรืองานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างมีคุณภาพ ทั้งงานทางด้านการสอนและการพัฒนาการเรียน วิธีการที่ครูอาจารย์ควรปฏิบัติต่อกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี ได้แก่

- (1) ร่วมมือกันอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติอย่างสม่ำเสมอ
- (2) ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางวิชาการ เช่น แนะนำการสอน แนะนำเอกสารหรือแหล่งวิทยาการให้
- (3) ช่วยเหลืองานส่วนตัวซึ่งกันและกันเท่าที่โอกาสจะอำนวย

(4) ทำหน้าที่แทนกันเมื่อคราวจำเป็น
(5) ให้กำลังใจในการทำงานซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจแสดงออกในรูปของวาจาหรือการกระทำก็ได้

(6) กระทำตนให้เป็นผู้ที่มีความสุภาพอ่อนน้อมต่อกัน ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพต่อกัน

มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองหรือชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนใดสามารถโน้มน้าวให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาใกล้ชิดโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอได้ โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว วิธีการที่ครูสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองมีหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่

(1) แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆ

(2) ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของนักเรียน ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาทางการเรียน ความประพฤติ สุขภาพ หรืออื่นๆ

(3) หาโอกาสเยี่ยมผู้ปกครองเพื่อสร้างความคุ้นเคย เช่น เมื่อได้ข่าวการเจ็บป่วย หรือสมาชิกในครอบครัวถึงแก่กรรม เป็นต้น

(4) เชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬาประจำปี งานประกาศนียบัตร และงานชุมนุมศิษย์เก่า เป็นต้น

(5) เมื่อได้รับเชิญไปร่วมงานของผู้ปกครองนักเรียนต้องหาโอกาสไปให้ได้ เช่น งานอุปสมบท งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรืองานมงคลสมรส

(6) ครูควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อการฝึกอาชีพหรือส่งเสริมความรู้ให้ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นบ้าง จะทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของครูมากยิ่งขึ้น

(7) เมื่อชุมชนร่วมมือกันจัดงานต่างๆ เช่น งานประจำปีของวัดหรืองานเทศกาลต่างๆ ครูควรให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

(8) ทางโรงเรียนควรแจ้งข่าวสารต่างๆที่เป็นประโยชน์ให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะๆ ซึ่งอาจจะส่งข่าวสารทางนักเรียน หรือติดประกาศที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เสียงตามสาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มนุษย์สัมพันธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นประโยชน์แก่ครูทุกคนที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร บิดามารดา หรือผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลอื่นๆ ในชุมชนที่ครูอาศัยอยู่ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความราบรื่น ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชนต่อไป

3. ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ปกครอง

ค่านิยมของสังคมไทย

ค่านิยมของสังคมไทยเป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลผู้ถือปฏิบัติและแก่สังคม แต่บางอย่างก็อาจก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคม เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับความทรูทรอยยากมีหน้ามีตา ในที่นี้

จะกล่าวถึงค่านิยมเด่นๆ ของสังคมไทยบางประการ ซึ่งจะเป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดผลดีหรือไม่ดีก็ตาม (ณรงค์ เส็งประชา, 2539, หน้า 43-44) ดังนี้

(1) นิยมความร่ำรวย มั่งคั่ง ทุกคนอยากจะได้ อยากจะมีทรัพย์สินเงินทอง รถยนต์ บ้าน ที่ดิน ฯลฯ คนที่ร่ำรวยจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม และจะต้องการสิ่งโดยยอมได้ตามความประสงค์ เงินจะซื้อสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้นทุกคนจึงต่อสู้ดิ้นรน เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่ง

(2) นิยมอำนาจ คนไทยให้ความสำคัญแก่ผู้มีอำนาจ และอยากจะเป็นคนที่มีอำนาจ ถ้าตนเองไม่มีโอกาส ก็จะส่งเสริมลูกหลานของตนให้แสวงหาอำนาจ ผู้มีอำนาจในสังคมไทยส่วนใหญ่คือ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ราชการ ดังนั้น คนไทยจึงนิยมส่งเสริมบุตรหลานให้เข้ารับราชการ นอกจากข้าราชการแล้ว ผู้ที่อาจมีอำนาจอื่นๆ ได้แก่ นักการเมือง ปัจจุบัน อำนาจอาจซื้อด้วยเงิน ดังจะพบได้จากการใช้เงินซื้อเสียง เพื่อให้ได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร การซื้อตำแหน่งต่างๆ

(3) เคารพผู้อาวุโส ผู้อาวุโสได้แก่ ผู้มีอายุมากกว่า มีคุณวุฒิสูงกว่า มีชาติสกุลสูงกว่า มีตำแหน่งสูงกว่า เช่น นักเรียนรุ่นพี่ พี่ป้าน้าอา พ่อแม่ ครูอาจารย์ หม่อมเจ้า การเคารพผู้อาวุโสได้รับการปลูกฝังสืบต่อกันมา จนเป็นวิถีชีวิตที่ยังปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโสมีแนวโน้มลดลงในปัจจุบัน

(4) รักความสนุก กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นมักจะสอดแทรกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานไว้ด้วย แม้แต่งงานศพ ก็ยังมีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักความสนุก เช่น มีการแสดงก่อนการเผาศพ และฉลองเมื่อเผาศพแล้ว คนไทยรักความสนุกสนาน ตั้งแต่เกิดไปจนตาย เริ่มตั้งแต่งงานฉลองวันเกิด งานฉลองวันแต่งงาน จนถึงงานศพ

(5) บริโภคนิยม คนไทยส่วนใหญ่สนใจเรื่องการบริโภคมาก ชอบเสาะแสวงหาอาหารรับประทาน ชอบคิดปรุงอาหารแปลกๆ รับประทาน เมื่อเปิดร้านอาหาร ใครพบร้านอาหารที่มีอาหารแปลกๆ หรือรสอร่อย ก็จะมีคนพากันไปรับประทาน แม้จะแพง หรือ ไกล เขาก็จะพยายามไปรับประทานอาหารที่ร้านนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่พบคือ ไม่ว่าในงานพิธีใดๆ จะต้องมีการมีการกินเลี้ยงอยู่เสมอ แม้แต่เมื่อทำ งานเสร็จโปรแกรมหนึ่งๆ เรียนผ่านการศึกษาไปภาคเรียนหนึ่งๆ ก็ยังมีการเลี้ยงฉลองกัน

(6) นิยมความหรูหรา ความมีหน้ามีตา ซึ่งจะแสดงออกทางการแต่งตัวประกวดกัน การจัดงานประกวดกันว่า ใครจะจัดงานได้ใหญ่กว่า การทำ บุญ ว่าใครจะทำ บุญมากกว่ากัน การมีเครื่องใช้ที่ทันสมัย ราคาแพงไม่น้อยหน้ากัน

(7) นิยมเครื่องรางของขลัง และเชื่อโชคลาง การจะกระทำ กิจกรรมใดๆ มักต้องอาศัยกลางต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น หรือถ้าประสบภัย ก็มักจะมีการสะเดาะเคราะห์ และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ นิยมการทำ บุญสร้างวัด ปิดทอง ฝังลูกนิมิต โดยเชื่อว่าจะได้บุญมากในชาติหน้า คนไทยส่วนใหญ่ต่างก็พยายามเข้าร่วมในกิจกรรมการทำ บุญ แม้จะด้วยความยากลำบากก็ยอม อย่างไรก็ตาม ค่านิยมนี้มีแนวโน้มลดลง เพราะสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป คนมากขึ้น ทรัพยากรลดลง

วิลาวัลย์ ต่านสิริสุข (2550, หน้า 32) กล่าวไว้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกว่า ผู้ปกครองทุกคนเห็นคุณค่าของการศึกษาและคิดว่าการศึกษามีความสำคัญต่อชีวิต ทำให้คนมีความรู้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้ได้รับโอกาสทางสังคม มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

มีโอกาสได้ประกอบอาชีพตามที่ตนเองคาดหวังไว้และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น สำหรับอาชีพผู้ปกครองคิดว่าอาชีพที่ดีที่สุดคือแพทย์ ครู พยาบาล ทหาร ตำรวจ เพราะอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป เงินเดือนสูงมีความมั่นคงและมีสวัสดิการดี ผู้ปกครองจึงต้องการให้บุตรหลานของตนประกอบอาชีพเหล่านั้น โดยผู้ปกครองเห็นว่าการฐานะดีมีความสำคัญต่อผู้ปกครอง เพราะการมีฐานะดีจะทำให้ตนเอง บุตรหลานและครอบครัวมีความสุขความสบายชีวิตไม่ลำบาก ได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ถ้ามีฐานะดีแล้วจะทำให้บุตรหลานได้รับโอกาสทางการศึกษาสามารถเข้าเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ในตัวเมืองหรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้ และยังพบว่าผู้ปกครองทุกคนอยากมีความสุขสบายในชีวิต และคิดว่าคนที่มีการศึกษาจะสามารถหาความสุขสบายให้ชีวิตได้ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพ เมื่อได้ประกอบอาชีพที่ดีได้รับค่าตอบแทนสูง ชีวิตก็จะได้รับความสุขสบายตามมา

จากค่านิยมของสังคมไทย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยพบว่ามีค่านิยมบางด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) ค่านิยมเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การเห็นคุณค่าทางการศึกษา การสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ผู้ปกครองจะมองว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วบุตรหลานจะมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

(2) ค่านิยมเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของคน การนับถือคนที่ทำงานในระดับสูงเป็นหัวหน้าคน ผู้ปกครองส่งลูกหลานเข้ารับการศึกษาก็หวังที่จะให้บุตรหลานได้ทำงานเป็นเจ้านายคน มีคนเคารพยกย่องและมีหน้ามีตาในสังคม เป็นผลให้ผู้ปกครองได้รับการยกย่องจากคนในสังคมด้วย

(3) ค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง การนับถือเงินเป็นเรื่องใหญ่ คนที่มีเงินมากก็จะได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น นอกเหนือจากเงินแล้วการส่งบุตรหลานให้เข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงก็เป็นการแสดงความมั่งคั่งของผู้ปกครองให้คนอื่นรู้

(4) ค่านิยมเกี่ยวกับความสุขสบาย การมีนิสัยกินง่ายอยู่ง่าย การมองเห็นว่าสิ่งที่ตนมีดีอยู่แล้ว เช่น ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพราะคิดว่าใกล้บ้าน การเดินทางสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่าย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงปัจจัยการตัดสินใจในความหมายของปัจจัยต่างๆ ที่ผู้ปกครองใช้ในการพิจารณาตัดสินใจส่งบุตรหลาน หรือผู้ที่อยู่ในอุปการะเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 ครอบคลุมใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านบุคลากร และด้านค่านิยมของผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณมาต เปี่ยมสุวรรณ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเปี่ยมสุวรรณวิทยา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของครูมากที่สุดการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ด้านต่างๆ ของนักเรียนและความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอันดับรองลงไปและพบว่า

ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีอายุในวัยกลางคนคือ 31-60 ปี จะให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนต้องให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้แสดงความสามารถในด้านต่างๆ เช่น นาฏศิลป์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น

ยอดขวัญ ผดุงมิตร (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโครงการโรงเรียนสองภาษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีปัจจัยการตัดสินใจในการการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโครงการโรงเรียนสองภาษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านค่านิยม 2) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการจัดครูผู้สอน

กัญญิกา กิตติเอกชัย (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดภาคใต้ในการส่งบุตรหลานศึกษาต่อ ณ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน (หลักสูตรพิเศษชื่อเสียงอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ วินัยของโรงเรียน) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง (ความต้องการของผู้ปกครอง ค่านิยม และกลุ่มอ้างอิง) ปัจจัยเกี่ยวกับโอกาสในอนาคต (โอกาสในการได้รับทุนการศึกษา โอกาสในการเรียนต่อ โอกาสในการเพิ่มรายได้) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดภาคใต้ในการส่งบุตรหลานศึกษาต่อ ณ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในด้านรายได้อาชีพและระดับการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดภาคใต้ในการส่งบุตรหลานศึกษาต่อ ณ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย

ยุวดี ชีโนดม (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สาเหตุที่มีต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อแยกตามระดับชั้น พบว่า ด้านโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านบริการ ด้านตัวครูและด้านความสัมพันธ์กับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อแยกตามเขตพื้นที่อาศัย พบว่า ผู้ปกครองที่มีที่อยู่อาศัยในต่างจังหวัด ใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจสูงกว่าผู้ปกครองที่อาศัยในจังหวัดชลบุรี แต่เมื่อจำแนกตามอาชีพ รายได้ และวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติ

จอมขวัญ โทณะวนิก (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการตัดสินใจในการเลือกโรงเรียนอนุบาลนานาชาติให้บุตรหลานได้เข้ารับการศึกษาของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนอนุบาลนานาชาติ ด้านอายุของผู้ปกครองที่มีส่วนในการตัดสินใจโดยผู้ปกครองที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป จะให้ความสำคัญในการเลือกโรงเรียนมากกว่ากลุ่มผู้ปกครองอายุอื่นๆ ด้านระดับการศึกษา ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีส่วนในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนสูงกว่าผู้ปกครองในระดับอื่นๆ ด้านรายได้ของผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีรายได้มากกว่า 500,000 บาทจะมีการตัดสินใจและให้ความสำคัญกับการเลือกโรงเรียนสูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย

สรพล ใจแสวงทรัพย์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในโรงเรียนวรารัตน์วิทยา กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการตัดสินใจโดยรวมและทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยในด้านการบริหารจัดการเป็น

ลำดับที่ 1 ด้านพฤติกรรมนักเรียน เป็นลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อม เป็นลำดับที่ 3 ด้านวิชาการเป็นลำดับที่ 4 ด้านการให้บริการนักเรียนเป็นลำดับที่ 5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นลำดับที่ 6 และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นลำดับสุดท้าย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านการให้บริการนักเรียน และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน ด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัวต่างกัน มีปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

บุษกร กรพิตักษ์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรพิตักษ์ศึกษา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรพิตักษ์ศึกษา โดยจำแนกตามอาชีพ ระดับการศึกษารายได้ของผู้ปกครอง และระดับชั้นของนักเรียนในความปกครอง ใช้การวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนกรพิตักษ์ศึกษา ระดับชั้นก่อนประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 716 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test ทดสอบรายคู่ด้วยเซฟเฟ (Sheffe Method) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างมีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท สำหรับด้านปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนกรพิตักษ์ศึกษาสามารถเรียงลำดับความสำคัญปัจจัยได้ดังนี้ คือ 1) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม สภาพของอาคารเรียนและอาคารประกอบมีความมั่นคงแข็งแรง มีความถ่ายเทสะดวกและโรงเรียนสามารถรักษาความสะอาดและ ความมีระเบียบเรียบร้อยได้เป็นอย่างดี 2) ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมประสบการณ์พิเศษต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ว่ายน้ำ อิเลคโตน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โรงเรียนมีการจัดการการผ่อนชำระค่าเล่าเรียนให้ผู้ปกครองเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็น 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ความปลอดภัยของนักเรียน การจัดระบบและเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยของนักเรียน การตรวจเช็คการเข้าออกของ บุคคลภายนอก การจัดเจ้าหน้าที่บริการความสะดวกแก่ผู้ปกครอง 4) ด้านบุคลากร ผู้บริหาร มีความเอาใจใส่ให้การดูแลนักเรียน และผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารโรงเรียน 5) ด้านวิชาการ การให้การบ้านและแบบฝึกหัดแก่นักเรียนสม่ำเสมอ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 และผลการเปรียบเทียบ พบว่า 1) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ในปัจจัยด้านวิชาการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ 2) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองระดับชั้นต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ในปัจจัยด้านบุคลากร 3) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนไม่แตกต่างกัน 4) ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ในปัจจัยด้านบุคลากร

ชวีพร เหลืองสุขเจริญ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 พบว่า 1) ปัจจัยของผู้ปกครอง ด้านอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ปัจจัยของนักเรียน ด้านเจตคติต่อการเรียนและการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ปัจจัยของโรงเรียน ด้านประชาสัมพันธ์ และด้านสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชอบ ชินนะประภา (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองที่มีต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนวัดแจ้งศิริสัมพันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียวและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านบุคลากร เน้นเรื่องครูฝึกฝนให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัยและกริยามารยาทเรียบร้อย ส่วนด้านวิชาการ เน้นเรื่องการสอนคอมพิวเตอร์ ด้านกิจการนักเรียน เน้นเรื่องครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนสม่ำเสมอ ด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม เน้นเรื่อง โรงเรียนตั้งอยู่แหล่งที่สะดวกในการคมนาคม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เน้นเรื่องมีเอกสารข่าวสารติดต่อกับผู้ปกครองสม่ำเสมอ

สุริยา เสียงเย็น (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับดังนี้ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้แก่ ด้านภาพลักษณ์ของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านวิชาการ ด้านระเบียบของโรงเรียนและหอพัก ด้านบุคลากร ด้านสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก และค่าใช้จ่าย และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองได้แก่ด้านความต้องการของผู้ปกครอง ด้านสถานะของผู้ปกครองโดยผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีเพศ ระดับการศึกษาต่อไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อแตกต่างกัน

ชาย หาญณรงค์ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสาเหตุที่มีต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านความมีชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านความสามารถของครู ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการ ส่วนด้านทำเลที่ตั้งอาคารสถานที่และค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยรองลงมา

ปวีณา สร้อยจิตร (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลศรีมหาราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า อยู่ในระดับมาก 10 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านทุนการศึกษา

ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อ/วัสดุอุปกรณ์ ด้านทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อม ด้านชุมชน ด้านการบริการและสวัสดิการสุขภาพอนามัย และด้านภาพลักษณ์ของโรงเรียน เมื่อจำแนกตามสถานภาพบุคคลของผู้ปกครองพบว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกันมีการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

อุไรวรรณ ศรีถนัด (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลากร โดยเฉพาะเรื่องครูแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับอาชีพ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ด้านกิจการนักเรียน และด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีรายได้และระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอานวยศิลป์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะพบว่า ผู้ปกครองเสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีคุณภาพสามารถใช้งานได้และดูแลเรื่องความปลอดภัยของนักเรียนอย่างเข้มงวดตามลำดับ

ปฐมพงศ์ ขวาลิต (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเวียงสระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านวิชาการ ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความสามารถของบุคลากร ส่วนด้านค่าใช้จ่ายในการเรียนและด้านชื่อเสียงของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

Joyce (1992, p. 56) ได้วิจัยหาเหตุผลของผู้ปกครองที่เลือกโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของรัฐระหว่างสองรัฐ โดยกลุ่มผู้ปกครองสองกลุ่มของโรงเรียนแสดอนบินิวิลเลส อยู่ในรัฐโอไฮโอและเซนต์ปอล อยู่ในรัฐแมนนิสโซต้า (Stenbenville Public School in Ohio and ST.Pau Public School in Minnesota) เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้ปกครองเลือกให้บุตรหลานเข้าเรียน สรุปความเห็นในการเลือกโรงเรียนที่เหมือนกันมากมี 8 ข้อคือ 1) คุณภาพครู 2) ระเบียบของโรงเรียน 3) วินัยของโรงเรียน 4) หลักสูตรพิเศษ 5) จริยธรรมของครู 6) การประเมินความสามารถของครู 7) ความรับผิดชอบของโรงเรียน 8) มีแนวการสอนหลากหลาย สำหรับเหตุผลที่มีความสำคัญน้อยที่สุดของผู้ปกครอง คือ รายได้ครอบครัวและการจัดองค์การในโรงเรียนมี 8 ข้อ คือ 1) เป็นระบบ 2) กระจายอำนาจ 3) มีความเป็นอิสระแบบเอกชน 4) ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามที่ต้องการ 5) มีลักษณะเป็นผู้นำ 6) มีอิทธิพลต่อการแข่งขันสูง 7) มีความสัมพันธ์ชุมชนดี และ 8) มีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม ผลการวิจัยนอกจากเหตุผลดังกล่าว ยังสรุปความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งในวินัยของหลักสูตรโดยไม่สับสน ด้านอาคารสถานที่เป็นสิ่ง

ดึงดูดความสนใจของผู้ปกครองได้มาก ต้องการสภาพบรรยากาศที่ดี แสดงผลของการทดสอบชัดเจน การเดินทางสะดวก และชื่อเสียงของโรงเรียน ความคิดเห็นของผู้ปกครองจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ของรัฐและเอกชนให้เป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง และยินดีจะช่วยเหลือร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเต็มที่

Willms (1997, pp. 1-4) ได้ทำการศึกษาถึงทางเลือกของผู้ปกครองและนโยบายการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองน้อยกว่าร้อยละ 90 ที่ไม่ได้วางแผนในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนกับบุตรหลานโดยผู้ปกครองเลือกโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพความรู้ ความสามารถของนักเรียนตลอดจนสภาพสังคมเป็นประการสำคัญ

Hill & Park (2000, pp. 1-5) ได้ศึกษาถึงความต้องการของผู้ปกครองสำหรับเด็กในประเทศสกอตแลนด์ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ คือ อาคารสถานที่ ความปลอดภัย สถานที่เล่นและความมีชื่อเสียงของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการเลือกโรงเรียน

Gale (2003, pp. 1-5) ได้ทำการศึกษาถึง การทำงานของนักเรียนหลังจากจบการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีบทบาทโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับบุตรหลานสิ่งที่คาดหวังจากโรงเรียน คือ การจัดการศึกษานำไปสู่เป้าหมายของการเลือกอาชีพในอนาคตที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการและความคาดหวังที่จะให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชน เน้นวิชาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรหลานสภาพแวดล้อมการบริการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดบริการ ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรที่เป็นปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ปกครอง ซึ่งคาดว่าจะปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนและสามารถพยากรณ์การตัดสินใจได้